

OPEN BRIEF

De “Wereldwijde Dag van de Broederlijkheid” die de VN jaarlijks op 4 februari viert, daagt niet alleen uit tot actie maar ook tot reflectie.

Hiertoe roepen we op vanuit Pax Christi Vlaanderen en het Centrum voor Vredesethiek KU Leuven.

Daarvoor is een aanzet te vinden in de gemeenschappelijke verklaring over “Menselijke broederlijkheid” die grootimam Ahmad Al-Tayyeb en paus Franciscus op 4 februari 2019 in Abu Dhabi hebben ondertekend. Ook de encycliek “Fratelli tutti” van paus Franciscus, getekend te Assisi op 3 oktober 2020, biedt inspiratie. Evenals zijn encycliek over ecologie: “Laudato si” (2015).

“BROEDERLIJKHEID, GELIJKHEID, VRIJHEID”

Hoog tijd voor herijking en verruiming !

In deze tijd van tegenstellingen, conflicten en rampen die mensen verdelen is het hoog tijd om het ideaal van de Franse Revolutie
“Vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid”
te herijken en te verruimen vanuit nieuwe ervaringen en inzichten.

De Europese samenleving heeft zo sterk ingezet op de (terechte) strijd voor vrijheid en gelijkheid als ontvoogding,
dat het groot en warm ideaal van de broederlijkheid
te veel op het achterplan is terechtgekomen.
Is het niet hoog tijd om de revolutionaire trits om te keren
en uit te gaan van de broederlijkheid als inbedding voor gelijkheid en vrijheid ?

‘Broederlijkheid’, en vandaag evenzeer ook ‘zusterlijkheid’,
verwijst naar een diepe verbondenheid met iedereen en alles,
die aan al onze engagementen en verbintenissen voorafgaat.
Als mensen zijn we aan elkaar gegeven
en op elkaar aangewezen als verantwoordelijk voor elkaar.
‘Face-à-face’ zijn we naar elkaar toegekeerd tot ontmoeting en dialoog.
We bestaan in en vanuit een wonderbare verwantschap
die elke geboorte, herkomst, context, geslacht en gender, ras en huidskleur overschrijdt.
Het besef van deze intermenselijke verbondenheid inspireert
de inzet voor alles wat bijdraagt tot waarachtig menselijk samenleven,
in vrede met elkaar en met groot respect voor de aarde die ons draagt.
Door onze verbondenheid met de kosmos
krijgt onze verantwoordelijkheid een echte universele dimensie.
We beseffen dat egoïsme en geweld niet het enige zijn
waartoe de mens in staat is: het kan ook anders.
Inzetten op broeder- en zusterlijkheid betekent het actief cultiveren
van mededogen van mens tot mens, van mens tot natuur.
In deze universele verbondenheid ontdekken gelovigen in vele tradities
de signatuur van de Ene, Bron en Barmhartige,
waardoor mensen zusters en broeders zijn voor elkaar
en verbonden leven met “zuster, moeder aarde” (Franciscus van Assisi),
met de kosmos en alle medeschepselen, gisteren, vandaag en morgen.

Vanuit die verbondenheid krijgt de gelijkheid tussen mensen een betekenis
die niet berust op de voorkeur voor de ander als ‘alter-ego’,
waarin ik mij dankzij gelijkenissen en eigenschappen als in een spiegel herken.
Het gaat om een radicale gelijkwaardigheid die, voorbij de ‘herkenning’,
de unieke andersheid van elke ander ‘erkent’, respecteert en omarmt.
Een ‘stichtende’ vorm van rechtvaardigheid,
die ook ruimte schept om aan de andersheid van alle schepselen,
dieren en planten en de kosmische natuur, op gepaste wijze recht te doen.

Deze gelijkwaardigheid maakt deel uit van onze menselijke conditie.
Zij appelleert in een nooit voltooid ethisch streven
tot rechtvaardig en vreedzaam samenleven
in lotsverbondenheid en zorg voor de schepping,
in het erkentelijke besef dat onze generatie alles geërfd heeft van de vorige generaties
maar zelf ook inspanningen moet doen voor toekomstige generaties.

De universele verbondenheid schept ook ruimte voor de vrijheid,
meer specifiek voor een gekwalificeerde vrijheid,
die zich niet enkel uitdrukt in 'fundamentele vrijheden'
maar ook in engagement voor de rechten van elke ander
en voor al het andere dat weerloos en kwetsbaar is.
Geen louter individuele vrijheid die bepaalt 'wie mijn broeder of zuster is'.
Geen vrijheid van de willekeur of ongebreidelde en respectloze zelfexpressie.
Geen "radicaal individualisme dat onze ambities de vrije loop laat"
ten koste van het algemeen welzijn (*Fratelli tutti*, nr. 105).
Zonder de waarde te ontkennen van de negatieve vrijheid
als het ontbreken van uitwendige dwang en discriminatie,
als een vrijheid die eindigt waar de vrijheid van de ander begint,
is er méér dan ooit nood aan een positieve en relationele vrijheid
die niet enkel verantwoordelijkheid opneemt voor de ontplooiing van het eigen leven,
maar ook voor het leven van de anderen, vandaag en morgen,
en voor het andere van kosmos, natuur en milieu waartoe wij behoren.

Is het ideaal van universele verbondenheid te hoog gegrepen?
Vrijheid en gelijkheid gaan voornamelijk om rechten van het individu
terwijl broederlijkheid de klemtoon legt op gemeenschap en solidariteit
en op wat ons voorbij alle begrenzings verbindt.
We staan voor de uitdaging om de broederlijkheid te (her)ontdekken
om de kracht en dynamiek van gelijkheid en vrijheid een nieuw elan te geven.
Dit betekent ook een kans en opdracht voor religieuze tradities
om het als een wezenlijke zending te zien gemeenschap te stichten
en zorg te dragen voor het algemeen welzijn en voor de schepping.

Het is daarom onze stellige overtuiging dat de geweldloze en vredelievende
'broederlijke en zusterlijke' ontmoeting tussen godsdiensten en levensbeschouwingen
de mogelijksvoorwaarde vormt om gestalte te geven
aan de veelzijdige universele verbondenheid als gave en belofte!

Pax Christi Vlaanderen – Centrum voor Vredesethiek KU Leuven – 4 februari 2022
Roger Burggraeve - Johan De Tavernier – Jan De Volder – Annemie Dillen - Annemarie
Gielen - Jacques Haers - Jo Hanssens - Didier Pollefeyt